

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КАФЕДРА СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КУРСОВА РОБОТА

з чеської філології

**КОНОТАТИВНА ЛЕКСИКА ЧЕСЬКОЇ МОВИ
(НА МАТЕРІАЛІ СЛОВНИКІВ)**

Студента групи Сл(чес)05-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Чеська мова і література, друга іноземна, переклад
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.038 Слов'янські мови
та літератури (переклад включно)

перша – чеська

Степанов Олексій Ігорович

Науковий керівник:

Тетяна Володимирівна Доброштан

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

м. Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ КОНОТАЦІЇ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	6
1.1. Поняття конотації у мовознавстві. Денотація і конотація. Теорії конотації	6
1.2. Властивості та види конотації	8
1.3. Компоненти конотації	10
Висновки до Розділу I	12
РОЗДІЛ 2. КОНОТАТИВНА ЛЕКСИКА ЧЕСЬКОЇ МОВИ	14
2.1. Лексична конотація в чеській мові. Конотативні компоненти у структурі слова	14
2.2. Позитивні, негативні та нейтральні конотації слів у чеській мові	16
2.3. Культурний потенціал чеської конотативної лексики	24
Висновки до Розділу II	25
ВИСНОВОК	27
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Конотативна лексика – це слова, які несуть в собі певні емоційні відтінки або асоціації, які виникають у розумінні слів в контексті індивідуального досвіду, культурних, соціальних та інших чинників.

Конотативна лексика є важливою, оскільки вона дозволяє нам виражати наші почуття та емоції більш точно та ефективно. Вона допомагає нам виразити свою особистість та ідентичність через мову, яка є важливим засобом спілкування в нашому суспільстві.

Актуальність конотативної лексики. Актуальність конотативної лексики полягає в тому, що вона допомагає виразити не тільки ідеї, а й емоції та відчуття, що є важливим для ефективної комунікації. Крім того, використання конотативної лексики є важливим елементом стилістичного оформлення тексту.

Об’єкт. Об’єктом дослідження в цій курсовій роботі є поняття конотації та лексична конотація в чеській мові, її компоненти та види. Також об’єктом є конотативні компоненти в структурі слова.

Предметом дослідження цієї курсової роботи є конотативна лексика в мовознавстві та її різновиди.

Матеріали дослідження являються такі джерела та інструменти для допомоги, як: ”Лексико-семантична категорія конотації у проекції на прислівникові слова” Мироненко О.В. (2016 р.). Це джерело пов’язане з темою “Поняття конотації у мовознавстві. Денотація і конотація. Теорії конотації”, “Slovník současné češtiny”(Словник сучасної чеської) Він був використаний для перевірки слів в темі “Позитивні, негативні та нейтральні конотації слів у чеській мові”.

Методи дослідження. Спочатку, був використаний теоретичний метод дослідження матеріалу. Були переглянуті та проаналізовані різноманітні джерела, які були пов’язані з конотацією. Аналізуючи інформацію з різноманітних джерел, була відібрана тільки потрібна інформація. Вона була

доповнена іншими думками, додатками з інших джерел та висновками. Після цього, були зроблені порівняння інформації та опис отриманого результату.

Мета курсової роботи. Доповнити теоретичне уявлення поняття конотації та підкреслити особливості вживання слів з конотативними значеннями в чеській мові. Заявлена мета передбачає постановку та вирішення наступних завдань:

1.Визначити поняття конотації та денотації, зрозуміти чим вони відрізняються,

2.Дізнатися, які є види конотації, визначити їх властивості та компоненти,

3.Провести аналіз конотативної лексики в чеській мові: виявлення слів, що мають додаткові асоціації, їх типи та характеристики,

4.Вивчити вплив соціокультурних та історичних факторів на вживання конотативної лексики в чеській мові,

5.Дослідити стилістичні функції конотативної лексики в чеській мові: як вона допомагає виразити ідеї, емоції та передати стиль мовлення,

6.Зробити аналіз проблематики конотативної лексики в чеській мові: які слова можуть мати негативні асоціації для певних аудиторій та як уникнути непорозумінь в комунікації,

7.Дізнатися більше про позитивні, негативні та нейтральні конотації слів у чеській мові,

8.Розширити знання з приводу культурного потенціалу чеської конотативної лексики.

Наукова новизна полягає в вдосконаленні зібраної інформації, її доповненні та оновленню інтерпретації. Також було створено дослідження культурного потенціалу чеської конотативної лексики. Це дослідження допоможе студентам, які вивчають чеську мову засвоїти історичні аспекти та специфічні риси.

Практичне значення роботи полягає в вираженні своєї особистості та ідентичності через мову, яка є важливим засобом спілкування в нашому суспільстві. Також ця робота допоможе студентам, які вивчають чеську мову

більш поглинути у тонкості чеської конотативної лексики та розширити свої знання в напрямку культурного потенціалу цієї лексики. Також це дослідження може мати практичне застосування в перекладацькій та мовній сферах.

РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ КОНОТАЦІЇ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Поняття конотації у мовознавстві. Денотація і конотація. Теорії конотації

Починаємо цю роботу з поняття конотації та денотації як таких і як вони змінювались з часом. Конотація – це лінгвостилістична категорія, яка визначає додатковий семантичний зміст, що виникає під впливом асоціацій, емоцій, культурних контекстів та інших зовнішніх факторів. З часом погляди на конотацію змінилися. Слід зазначити, що відомий мовознавець Л. Блумфільд вперше у лінгвістичному просторі науково обґрунтував термін «конотація», підкресливши, що «важливим виявом нестійкості значення є присутність допоміжних відтінків, які ми називаємо конотацією».

Денотація – це лінгвістична категорія, яка відображає пряме, безпосереднє значення слова або виразу. Вона описує об'єктивну і нейтральну інформацію, яку ми пов'язуємо з конкретними словами або фразами. Денотація відноситься до основного, загальновідомого значення слова, яке може бути знайдено в словнику. Зміни в розумінні денотації не були такими різноманітними, як у випадку з конотацією. Поняття денотації залишається стабільним і використовується для позначення прямого значення слова. Протягом часу можуть з'являтися нові слова та терміни з їх власною денотацією, але суть самого поняття залишається незмінною.

Також на відміну від конотації, денотація є стійким значенням слова, що не залежить від контексту або особистих асоціацій людини. Денотатом може бути будь-який об'єкт чи явище, що відповідає заданому значенню слова. Наприклад, денотатом слова "собака" є конкретна тварина з властивостями породи собак, такі як розмір, вигляд, характер, поведінка, тощо. Це основне значення слова, яке залишається сталим незалежно від контексту. З іншого боку, конотація – це додаткове значення, яке виникає у результаті асоціацій або використання слова в певному контексті. Конотації можуть відрізнятися в залежності від культурних та соціальних установок або індивідуальних відчуттів. Прикладом конотації для слова "собака" може бути

асоціація з вірністю, відданістю та дружелюбністю, що відображає те, як багато людей сприймають цих тварин. У той же час, слово "собака" може мати негативну конотацію в залежності від контексту, наприклад, у вислові "бути як собака", що може означати бути надмірно покірливим або нікчемним.

Отже, в контексті розуміння денотації можна сказати, що воно залишалося стабільним і відображає пряме значення слова, тоді як зміни в мовознавстві більш акцентувалися на дослідженні конотації. Тепер поговоримо про теорії конотації.

У мовознавстві існує декілька теорій конотації, які спробували пояснити, які механізми визначають виникнення конотацій. Ось декілька з них:

1. Теорія асоціацій. За цією теорією, конотації виникають через асоціації, які у людей виникають від певного слова. Наприклад, слово "літо" може асоціюватися з сонцем, відпусткою, морем тощо. Ці асоціації можуть бути різними для різних людей, залежно від їхнього життєвого досвіду та культурних установок.

2. Теорія соціальної діалектики. Ця теорія стверджує, що конотації виникають у зв'язку з соціальним контекстом, в якому вживається слово. Наприклад, слово "гетто" може мати різні конотації в залежності від того, хто про це слово говорить та в якому контексті. Для одних воно може мати негативну конотацію, пов'язану з ущемленням прав людей, для інших – бути звичайним терміном, що описує певну територію.

3. Теорія стилістичного ефекту. Згідно з цією теорією, конотації виникають у зв'язку зі зміною стилю мовлення. Наприклад, одне і те ж слово може мати різні конотації в залежності від того, який стиль мовлення використовується. У літературному стилі, слово може мати більш поетичну або метафоричну конотацію, ніж у науковому стилі.

4. Теорія когнітивної лінгвістики. За цією теорією, конотації виникають через когнітивні процеси, що виникають у мозку людини при сприйнятті та розумінні мови. За цією теорією, конотації пов'язані зі способом, яким люди відображають світ у своїй мові. Наприклад, слово "кохання" може мати різні

конотації в залежності від того, як люди сприймають та відображають поняття любові у своїй культурі та мові.

5. Теорія пресупозиції. Ця теорія стверджує, що конотації виникають в зв'язку з припущеннями, які ми робимо при вживанні слова. Наприклад, слово "старий" може мати конотацію "мудрий", "досвідчений", але може також мати конотацію "застарілий", "потребуючий заміни". Якщо ми говоримо про "старого професора", то конотація буде більш позитивною, а якщо про "стару техніку", то більш негативною.

1.2. Властивості та види конотації

Конотація має декілька важливих властивостей, які відрізняють її від денотації. Ось декілька з найважливіших властивостей конотації

1. Конотація є контекстуально залежною, тобто вона залежить від контексту, у якому використовується слово. Одне й те саме слово може мати різні конотації, залежно від контексту використання.

2. Конотація залежить від культурного контексту: конотації можуть відрізнятися в різних культурах. Деякі конотації можуть бути спільними для всіх культур, але багато з них є специфічними.

3. Конотація має емоційне забарвлення: конотація може передавати емоційне забарвлення та відчуття, які пов'язані з вживанням певного слова. Наприклад, одне й те саме слово може мати позитивну або негативну конотацію, залежно від контексту та культурних уявлень.

4. Конотація може бути імпліцитною: деякі конотації можуть бути неявними та не виражені прямо в словах. Наприклад, ім'я "Клара" може мати конотацію "красива", хоча це не виражене прямо в слові.

5. Конотація є відносною: конотації можуть відрізнятися в залежності від людських припущень, стереотипів та уявлень про різні речі та явища.

Конотація може бути поділена на декілька видів в залежності від різних критеріїв. Основні види конотації включають наступне:

1.Емотивна конотація: пов'язана з емоційним відтінком, який слово чи вираз може мати в залежності від контексту. Наприклад, слово "хитрий" може мати емотивну конотацію, якщо використовується для опису людини, яку вважають недостатньо чесною.

2.Естетична конотація: пов'язана з естетичним відтінком, який також залежить від контексту. Наприклад, слово "чарівний" може мати естетичну конотацію, якщо використовується для опису природного пейзажу.

3.Соціальна конотація: пов'язана зі значенням, яке слово чи вираз може мати в залежності від соціального контексту. Наприклад, слово "бідний" може мати соціальну конотацію, якщо використовується для опису людини з низьким рівнем доходу.

4. Культурна конотація: пов'язана зі значенням, яке слово чи вираз може мати в залежності від культурного контексту. Наприклад, слово "духовний" може мати культурну конотацію, якщо використовується для опису особистості з релігійними переконаннями.

5. Індивідуальна конотація: пов'язана зі значенням, яке слово чи вираз може мати для конкретної людини в залежності від її особистих досвідів та переконань.

Ці види конотації можуть перетинатися і мати взаємний вплив в залежності від контексту вживання слів і виразів. Окрім цього, конотація ще має такі властивості, як індивідуальний досвід, тобто вона може бути унікальною для кожної людини та створення ефектів(може бути використана з метою створення певного настрою, емоції або підкреслити певний аспект повідомлення.)

1.3. Компоненти конотації

Конотацію вивчають в широкому розумінні та виділяють чотири компоненти конотації: експресивно-оцінний, контекстний, історично-мовний і історико-культурний. Ці компоненти містять близько п'ятнадцяти конотем. В структурі конотації виділяються чотири елементи: емотивний, оцінний,

експресивний і стилістичний або функційно-стилістичний. Емотивність пов'язують зі змістом конотативного компонента, а експресивність та оцінність відносять до денотації, хоча вони також можуть мати зв'язок з емотивністю. Первинне значення є денотативним, а конотативне значення завжди вторинне. Взаємозв'язок між конотацією та денотацією є одним з факторів виникнення конотативного значення.

Тепер розглянемо ці елементи більш детально:

1. Експресивно-оцінний компонент конотації: Цей компонент відображає виразність і оцінність слова або виразу. Він пов'язаний з емоційним забарвленням, яке вони несуть. Цей компонент може передавати певні почуття, настрої або оцінку залежно від контексту використання. Наприклад, слово "чарівний" має позитивне емоційне забарвлення, тоді як слово "жахливий" має негативне емоційне забарвлення.

2. Контекстний компонент конотації: Цей компонент відноситься до впливу контексту на конотаційне значення слова або виразу. Контекст може змінювати сприйняття і тлумачення слова. Наприклад, слово "маленький" може мати різне конотативне значення, в залежності від контексту. В контексті "маленький хлопчик" воно може викликати відчуття ніжності і захоплення, а в контексті "маленьке завдання" – вказувати на його легкість або незначність.

3. Історично-мовний компонент конотації: Цей компонент пов'язаний з історичними змінами в сприйнятті та використанні слів. Він відображає зміну конотативного значення під впливом зміни часу, культурних чинників і соціального контексту. Наприклад, слово "патріот" може мати різне конотативне значення в різних історичних періодах або в різних культурах.

4. Історико-культурний компонент конотації: Цей компонент пов'язаний з культурними асоціаціями, які виникають внаслідок використання слова або виразу в конкретній культурі. Він відображає вплив історії, традицій, цінностей та особливостей культури на сприйняття слова. Наприклад, слово "дракон" може мати різні конотативні відтінки в різних культурах: в одній культурі воно може асоціюватися з силою та могутністю, а в іншій – зі злиднями та небезпекою.

Ці компоненти конотації спільно формують конотативне значення слів і виразів, додаючи до їх денотативного значення експресивність, оцінку, контекстуальну специфіку і культурні асоціації. Вони допомагають збагатити мовлення, надаючи йому додаткових нюансів і виразності.

Крім компонентів конотації, є ще кілька аспектів, які варто згадати для більш повного розуміння цього поняття.

1.Соціолінгвістичний компонент конотації: Цей компонент відображає вплив соціальних факторів на конотативне значення слів або виразів. Суспільний статус, групова належність, соціальний контекст та інші аспекти можуть впливати на сприйняття і тлумачення конотативного значення. Наприклад, слово "робітник" може мати різні конотативні відтінки в залежності від соціального контексту та сприйняття різних груп населення.

2.Індивідуальний компонент конотації: Цей компонент відображає вплив особистих досвідів, уподобань, смаків і особливостей кожної окремої особи на сприйняття і розуміння конотативного значення слів. Він пояснює, чому одне й те ж слово може мати різні конотативні відтінки для різних людей.

3.Когнітивний компонент конотації: Цей компонент відноситься до сприйняття, розуміння та інтерпретації конотативного значення на основі когнітивних процесів. Конотація може бути пов'язана з асоціаціями, метафорами, символами та іншими когнітивними механізмами, які впливають на сприйняття слів та їх конотативне значення.

4.Контрастивний компонент конотації: Цей компонент відображає порівняння та відмінності в конотативному значенні слів між різними мовами, діалектами або групами мовлення. Різні культури та мовні спільноти можуть мати відмінні конотації для одних і тих самих слів, що може викликати непорозуміння або нюансовану комунікацію між носіями різних мов. Усі ці компоненти разом сприяють формуванню конотативного значення слів і виразів, розширюючи їх денотативне значення та надаючи багатозаровий характер комунікації. Конотація важлива для розуміння тексту, вираження емоцій, вибору певного стилю мовлення та передачі культурних нюансів.

Висновки до Розділу I

У висновках до першого розділу можна сказати, що конотація є важливим поняттям в мовознавстві, яке пояснює додаткові відтінки значень слів та виразів. Вона включає в себе емоційне, естетичне, соціальне, культурне та індивідуальне забарвлення, які можуть бути залежними від контексту та культурного контексту. Конотація є контекстуальною, емоційно забарвленою, імпліцитною та відносною. Також важливо відрізнити поняття конотації від денотації. Денотація відноситься до прямого, буквального значення слова, тоді як конотація відображає додаткові асоціації та відтінки значень. Денотація є загальним або стандартним значенням слова, тоді як конотація може змінюватися залежно від контексту та культурних уявлень. Компонентами конотації є емотивна, естетична, соціальна, культурна та індивідуальна конотація. Ці компоненти допомагають розуміти, як слова та вирази надаються додаткових значень та емоційного забарвлення. Розуміння конотації важливо для вивчення мови та комунікації, оскільки вона впливає на сприйняття та інтерпретацію повідомлень. Враховуючи різні види та властивості конотації, можна краще розуміти, як мова використовується для передачі додаткових значень та створення ефектів в комунікації.

РОЗДІЛ 2. КОНОТАТИВНА ЛЕКСИКА ЧЕСЬКОЇ МОВИ

2.1. Лексична конотація в чеській мові. Конотативні компоненти у структурі слова

Лексична конотація в чеській мові відноситься до додаткових асоціацій та емоційного забарвлення, пов'язаних зі значенням певного слова чи виразу. Ця конотація може варіюватися в залежності від контексту вживання та індивідуальних асоціацій носіїв мови. На допомогу в праці з конотативною лексикою чеської мови приходять чеські словники. Одним з найвідоміших словників конотативної лексики в чеській мові є "Slovník české frazeologie a idiomatiky" (Словник чеської фразеології та ідіоматики).

У цьому словнику зібрано велику кількість фразеологічних та ідіоматичних виразів, які мають додаткові смисли, виходячи з контексту та культурних відтінків. Наприклад, слово "čert" у чеській мові має не тільки пряме значення "чорт", але й має конотацію зі злим духом, нещастям або проблемами. Також слово "hodný" у чеській мові має значення "добрий", але також може мати конотацію "лагідний" або "слабкий".

Інші відомі словники конотативної лексики в чеській мові включають "Slovník současné češtiny" (Словник сучасної чеської) та "Slovník českých synonym a antonym" (Словник чеських синонімів та антонімів).

Ще, у чеському також існують різні слова, які мають конотації, пов'язані з національними стереотипами. Наприклад, слово "žid" може мати негативну конотацію, тому що в минулому це слово використовувалося для опису євреїв із зневажливим відтінком. Схоже забарвлення можуть мати слова, пов'язані з національністю, наприклад, слово "němec" може мати негативну конотацію, особливо в контексті Другої світової війни, коли чехи були окуповані нацистською Німеччиною.

Крім того, в чеській мові існують ідіоматичні вирази, які мають конотації, пов'язані зі здоров'ям, харчуванням та іншими аспектами життя. Наприклад, "mít

husí kůži" (мати гусячу шкіру) означає відчувати холод або мурашки по шкірі, а "házet hrách na stěnu" (кидати горох на стіну) означає говорити щось безглузде. У чеській мові також існують слова, які мають конотації, пов'язані з політикою та суспільним життям. Наприклад, слово "komunista" може мати негативну конотацію в контексті комуністичного режиму, який існував у Чехословаччині до 1989 року.

Взагалі, коннотативная лексика в чеській мові може бути досить складною для розуміння для тих, хто не має глибокого знання чеської культури та історії. Отже, важливо вивчати не тільки пряме значення слів, але й їх контекст та асоціації, щоб бути в змозі повністю розуміти чеську мову та культуру. В чеському є безліч слів, які мають різні конотації в залежності від контексту та історичного періоду. Наприклад, слово "řivní břícho" (пивний живіт) може мати гумористичний відтінок, вказуючи на велику кількість пива, яке людина споживає. Однак, це слово також може мати негативну конотацію, вказуючи на неухважність до свого здоров'я та дієти.

Ще одним прикладом можуть бути слова "katolík" та "ateista". У чеській культурі традиційно домінують католицькі цінності, тому слово "katolík" може мати позитивну конотацію. З іншого боку, слово "ateista" може мати негативну конотацію, особливо серед релігійних людей.

Крім того, часто використовуються вирази та прислів'я, які мають конотації, пов'язані зі суспільними проблемами, такими як бідність та безробіття. Наприклад, "být na mizině" (бути на дні) означає бути у складному життєвому становищі, а "bít hlavou proti zed" (бити головою об стіну) означає безрезультатно намагатись знайти вихід зі складної ситуації.

Узагалі, коннотативная лексика є важливою складовою мови, оскільки допомагає передати не тільки пряме значення слів, але й їхню емоційну сферу та асоціації. Тому вивчення коннотацій слів є важливим аспектом вивчення будь-якої мови.

Наприклад, слово "cikán" (циган) має негативну конотацію, оскільки в чеському суспільстві воно часто пов'язується з ущемленням прав циганської меншини та

дискримінацією. У цьому контексті використання слова "rom" є більш політично коректним і не має таких негативних конотацій.

Іншим прикладом є слово "důchodce" (пенсіонер), яке може мати різні конотації в залежності від контексту. У негативному контексті це слово може вказувати на соціальну ізоляцію та фінансові труднощі, а в позитивному – на час відпочинку після довгих років праці.

Крім того, у чеській мові існують досить часто вживані вирази з конотаціями, пов'язаними зі ставленням до світу, природи та соціальних стереотипів. Наприклад, "mít hlavu v oblácích" (мати голову в хмарах) означає бути не реалістичним, неуважним до реальності, а "přidat si bonbon" (додати собі конфетку) означає дати собі маленьку радість в житті.

Вивчення коннотацій слів є важливою складовою мовної компетенції, оскільки дозволяє розуміти не тільки пряме значення слів, але й їхню емоційну сферу та асоціації.

2.2. Позитивні, негативні та нейтральні конотації слів у чеській мові

У чеській мові, як і в будь-якій іншій мові, існують слова, які мають різні конотації – позитивні, негативні та нейтральні. Конотація відображає відтінок значення слова та його вплив на почуття, емоції та оцінку людей.

Позитивні конотації: У чеській мові є багато слів, які мають позитивну конотацію. Наприклад, слова "радість" (radost), "кохання" (láska), "щастя" (štěstí) та "успіх" (úspěch) мають позитивне забарвлення і пов'язуються з приємними почуттями і станами. Крім того, слова, що описують красу, як "красивий" (krásný) чи "чарівний" (okouzlující), також мають позитивну конотацію.

Негативні конотації: Слова, які викликають негативні асоціації або пов'язані з неприємними почуттями, мають негативну конотацію. Наприклад, слова "біда" (bída), "зрада" (zrada), "сумний" (smutný) та "нудний" (nudný) виражають негативність та можуть викликати відчуття несмаку або незадоволення. Також деякі слова, як "проблема" (problém) або "конфлікт"

(konflikt), мають негативну конотацію через їхній зв'язок з неприємними ситуаціями.

Нейтральні конотації: Багато слів у чеській мові мають нейтральну конотацію, що означає, що вони не викликають сильних позитивних або негативних відчуттів. Наприклад, слова "стіл" (stůl), "книга" (kniha) та "машина" (auto) є нейтральними термінами, які просто описують об'єкти або поняття без емоційного забарвлення.

Важливо враховувати, що конотація може бути індивідуальною і залежати від культурних чи особистих контекстів. Те, що має позитивну конотацію для однієї людини, може мати негативну для іншої. Тому варто бути обережним та уважним під час використання слів у різних ситуаціях.

Деякі слова можуть мати як позитивну, так і негативну конотацію в залежності від контексту вживання. Наприклад, слово "самотній" (osamělý) може мати негативне забарвлення, описуючи почуття самотності, але водночас воно може також вказувати на стан самостійності та незалежності, що має позитивний відтінок.

Конотація слів може змінюватися в різних соціокультурних контекстах. Наприклад, слово "старий" (starý) може мати негативне забарвлення, але в деяких культурах воно пов'язується зі статусом і повагою до людей похилого віку, тому може мати позитивний відтінок.

Ще вона також може змінюватися залежно від використання додаткових мовних засобів, таких як інтонація, жести, міміка тощо. Це означає, що той самий термін може мати різні конотації залежно від того, як його вимовляють або в якому контексті вживають.

Лексичні засоби, які використовуються в тексті або усному мовленні, можуть також впливати на конотацію слів. Наприклад, використання загальноживаних слів, що мають позитивне забарвлення, може створювати позитивний настрій або атмосферу, тоді як вживання багатьох слів з негативною конотацією може створювати враження негативності чи невдоволення.

У чеській мові існують так звані емоційні або експресивні слова, які мають сильну емоційну забарвленість та викликають сильні відчуття. Наприклад, слова "великий" (velký) та "маленький" (malý) можуть мати експресивне вживання, щоб підкреслити розміри чого–небудь або виразити враження або схвальну оцінку.

Деякі слова мають додаткові конотації залежно від своєї морфології або походження. Наприклад, слово "насолода" (potěšení) має позитивну конотацію із сенсом задоволення, тоді як слово "радощі" (rozkoš) має більш сильне та інтенсивне значення. Використання ідіом та фразеологізмів також може мати великий вплив на конотацію слів. Наприклад, фразеологічний вираз "бити на сполох" (bít na porlach) має негативне забарвлення, описуючи ситуацію паніки чи тривоги.

Звертання до метафор та образних виразів також може впливати на конотацію слів. Наприклад, слово "вогонь" (oheň) може мати позитивну конотацію, якщо його використовують у контексті енергії, страсті або творчого полум'я, але воно може також мати негативну конотацію, якщо асоціюється з руйнуванням чи небезпекою.

Конотація слів може змінюватися з часом внаслідок змін в суспільстві та мовному вживанні. Деякі слова, які раніше мали негативне забарвлення, можуть отримувати позитивні конотації або навпаки. Це пов'язано з еволюцією мови та змінами у сприйнятті та оцінці певних понять та явищ.

Окремі слова можуть мати регіональні або діалектні конотації. У різних частинах Чехії можуть використовуватися різні варіанти мовлення та вживання слів, що можуть впливати на їхню конотацію. Наприклад, деякі слова, які використовуються в Празі, можуть мати відтінок престижності або модерності.

Вживання слів залежить від соціального контексту. Деякі терміни можуть мати специфічну конотацію у певних групах людей або певних професійних спільнотах. Наприклад, технічні терміни можуть мати нейтральну конотацію для фахівців у відповідних галузях, але негативну або незрозумілу для інших людей.

Конотація може змінюватися в залежності від вікової групи. Деякі слова можуть мати особливу конотацію для молоді або старших поколінь. Наприклад, сленгові вирази або молодіжні сленгові слова можуть мати позитивну конотацію серед молодих людей, але вони можуть бути незрозумілими або вважатися неприйнятними для старших поколінь. Слова можуть мати полісемію, тобто мати кілька різних значень з різною конотацією. Наприклад, слово "красивий" (krásný) може вживатися для опису зовнішньої привабливості, але також мати більш загальне значення, що охоплює естетичну привабливість, гармонію та вишуканість.

Культурні традиції, звичаї та стереотипи можуть впливати на конотацію слів. Наприклад, слово "пиво" (pivo) в чеській культурі має позитивну конотацію, оскільки пиво є важливою частиною чеської традиції та гордості. Зміна інтонації та темпу мовлення може відтворювати різні конотації слів. Наприклад, слово "захоплюючий" (vzrušující) може мати позитивну конотацію, якщо його вимовляти з піднесенням та ентузіазмом, але може мати нейтральну конотацію, якщо його вимовляти спокійно та без емоцій.

Конотація слів також може змінюватися в залежності від гендерної перспективи. Деякі слова можуть мати різні конотації для чоловіків та жінок, оскільки вони можуть бути пов'язані зі стереотипами чи соціокультурними уявленнями про ролі гендерів.

Формальний стиль мовлення може також впливати на конотацію слів. Деякі слова можуть мати нейтральну конотацію в офіційному або академічному контексті, але в повсякденному мовленні можуть набувати позитивного або негативного забарвлення.

Культурні референції та асоціації можуть викликати специфічні конотації слів. Наприклад, слово "віно" (víno) може мати романтичну або престижну конотацію, якщо асоціюється зі святкуваннями, вечереми або розкішними заходами. Залежно від контексту, слова можуть мати саркастичну або іронічну конотацію. Це може створювати гумористичний ефект або використовуватися для вираження критики. Наприклад, слово "чудовий" (skvělý) може мати

іронічну конотацію, якщо вживається в ситуації, коли справи йдуть не дуже добре.

Конотація слів також може залежати від індивідуальних уподобань та світогляду людини. Що одному може здаватися позитивною конотацією, іншому може бути нейтральним або навіть негативним. Все це пов'язано з індивідуальним сприйняттям та досвідом.

Слова можуть змінювати свою конотацію залежно від інтенції використання. Наприклад, слово "короткий" (krátký) може мати нейтральне значення в описовому контексті, але якщо вживається у контексті співбесіди про роботу, воно може мати негативне значення, означаючи обмежений строк або недостатню тривалість.

Іншим фактором, що впливає на конотацію слів, є мода та тренди у використанні мови. Певні слова чи фрази можуть мати популярність у певному періоді, а потім змінюватися їхня конотація або вживання.

Конотації слів можуть змінюватися відповідно до тематичного контексту. У певних галузях або дисциплінах деякі слова можуть мати спеціалізовану конотацію, що відрізняється від їхнього загального значення. Наприклад, терміни в науковій літературі можуть мати точну та об'єктивну конотацію, що відрізняється від їхнього використання у повсякденному мовленні.

Також на конотацію слів можуть впливати історичні події та культурні аспекти. Деякі слова можуть мати пам'ять про минулі події або символіку, що надає їм певну конотацію. Наприклад, слово "свобода" (svoboda) у чеській мові може мати сильну позитивну конотацію, пов'язану зі свободою від поневолення та національною ідентичністю.

Фразеологізми та вирази також можуть мати власну конотацію, що відрізняється від значення окремих слів. Комбінація слів у фразеологічних одиницях може створювати специфічну позитивну, негативну або іронічну конотацію. Наприклад, вислів "зламати серце" (zlomit srdce) може мати сильну негативну конотацію, означаючи призвести до розчарування та болю.

Інтенсивність та емоційне забарвлення так само впливають на конотацію слів. Вживання слів у різних емоційних станах може надати їм позитивну, негативну або нейтральну конотацію. Наприклад, слово "подивний" (divný) може мати негативну конотацію, якщо вживається зі здивуванням або оцінюючим настроєм, але може мати нейтральне значення у беземоційному контексті.

Вживання слів може залежати від соціального статусу та освіти людини. Деякі слова можуть мати елітарну конотацію, використовуючись переважно серед осіб з вищою освітою або впливових соціальних груп.

Конотація слів може бути зв'язана з популярними культурними реаліями, такими як кіно, музика, телебачення або література. Слова можуть набувати позитивної або негативної конотації, якщо вони пов'язані з відомими фільмами, піснями або літературою.

Вік також є фактором, який впливає на конотацію слів. Деякі слова можуть бути сприйняті різними поколіннями з різною конотацією. Наприклад, молоді люди можуть використовувати нові вирази або сленг, які мають свою власну конотацію та виражають їхню ідентичність.

Конотації слів можуть відрізнятися в залежності від географічного розташування. Різні регіони можуть мати власні словосполучення або вирази з унікальною конотацією, що відображає місцеву культуру та традиції.

Слова можуть змінювати свою конотацію з часом. Конотації можуть бути модифіковані соціальними, політичними або культурними змінами, що відбуваються у суспільстві. Наприклад, слово, яке раніше мало негативну конотацію, може з часом набути позитивного або нейтрального забарвлення.

Інтонування та міміка також можуть впливати на сприйняття конотації слів. Якщо слово вимовляється з підвищенням або пониженням тональності, воно може набувати позитивної або негативної конотації. Також, виразне використання міміки може посилити конотацію слова.

Перераховуючи усе це, конотації слів ще можуть бути пов'язані з особистими асоціаціями та досвідом кожної окремої людини. Слова можуть мати

особисте значення та емоційне забарвлення, яке виникає з індивідуального сприйняття та власного життєвого досвіду.

Конотації слів можуть бути культурно залежними. У чеській мові існують слова, які мають специфічну конотацію та використовуються тільки в чеській культурі. Наприклад, слово "vlastenec" означає "патріот" і має позитивне значення в чеському контексті, але може мати іншу конотацію в інших культурах.

Вживання слів може залежати від соціальних норм та цінностей суспільства. Деякі слова можуть мати негативну конотацію через стереотипи, упередження або шкідливу поведінку, що пов'язана з ними.

Конотації слів можуть бути індивідуально змінними і еволюціонувати з часом. Значення та конотація слів можуть зазнавати змін у залежності від суспільного контексту, моди, політичних або культурних змін.

Формальний стиль мовлення теж впливати на конотацію слів. Урочистий або офіційний стиль може надавати позитивну або негативну конотацію деяким словам, залежно від контексту. Наприклад, слово "чесність" (čestnost) може мати позитивну конотацію, якщо вживається у високому стилі, але може мати нейтральне значення у розмовному мовленні.

Конотації слів можуть бути пов'язані зі специфічними культурними цінностями та нормами. Наприклад, в чеській культурі слово "родина" (rodina) може мати дуже позитивну конотацію, яка відображає значення сім'ї та взаємної підтримки.

Вживання метафор та образних висловів також може змінювати конотацію слів. Метафоричне використання слів може надати їм нові відтінки значення та конотації. Наприклад, слово "боротися" (bojovat) може мати різні конотації, залежно від контексту, і може набувати позитивного або негативного відтінку.

Ще конотації слів можуть бути статусними. Деякі слова можуть мати позитивну конотацію, якщо вони пов'язані з вищим соціальним статусом або успіхом, а негативну конотацію, якщо вони пов'язані зі зниженим статусом або невдачею.

2.3. Культурний потенціал чеської конотативної лексики

Культурний потенціал чеської конотативної лексики відображається у сукупності асоціацій, значень та відтінків, які притаманні словам та виразам у чеській мові в контексті чеської культури, історії та соціального середовища. Цей культурний потенціал формується через довгу історію, традиції, цінності та уявлення, що властиві чеському народу.

Культурний потенціал конотативної лексики включає такі аспекти:

1. Культурні символи: Деякі слова та вирази в чеській мові мають глибокі культурні асоціації та становлять символи національної ідентичності. Наприклад, слово "празький" (pražský) може викликати асоціації з містом Прага, яке має важливе значення в чеській культурі.

2. Історичні референси: Багато слів і виразів в чеській мові мають конотації, пов'язані з історичними подіями, постатями або епохами. Наприклад, слово "великоморавський" (velkomoravský) може викликати асоціації зі Східними Моравами, де розташовувалася велика середньовічна Моравська держава.

3. Культурні цінності та стереотипи: Конотація деяких слів відображає важливі культурні цінності та стереотипи чеського суспільства. Наприклад, слово "гостинність" (pohostinnost) може мати позитивну конотацію, оскільки гостинність є важливою частиною чеської культури та пов'язується з гостинністю чеських людей.

4. Літературні посилання: Чеська мова має багату літературну традицію, і велика частина конотативної лексики пов'язана з літературними творами, письменниками та поетами. Наприклад, слово "кафкасовий" (kafkovský) може відноситися до творів Франца Кафки та мати асоціації зі складними ситуаціями та парадоксальними подіями. Культурний потенціал конотативної лексики відображає багатогранність чеської культури, її специфічні риси та уявлення. Розуміння та використання цієї лексики допомагає краще сприймати і відтворювати культурні нюанси та особливості в мовленні.

Висновки до Розділу II

В ході дослідження було зазначено, що лексична конотація в чеській мові відображає додаткові емоційні або оцінювальні значення слів, які перебільшують або зменшують їх основне денотативне значення. Конотативна лексика в чеській мові може бути досить складною для розуміння для тих, хто не має глибокого знання чеської культури та історії. Отже, важливо вивчати не тільки пряме значення слів, але й їх контекст та асоціації, щоб бути в змозі повністю розуміти чеську мову та культуру. Враховуючи ці аспекти, розуміння та використання конотативної лексики допомагає передати багатогранність мовлення та виражати культурні нюанси. У позитивних, негативних та нейтральних конотаціях у чеській мові слова можуть нести емоційні, оцінювальні або об'єктивні відтінки залежно від контексту і використання. Конотація може бути індивідуальною і залежати від культурних чи особистих контекстів. Те, що має позитивну конотацію для однієї людини, може мати негативну для іншої. Культурний потенціал чеської конотативної лексики відображається у сукупності асоціацій, значень та відтінків, які притаманні словам та виразам у чеській мові в контексті чеської культури, історії та соціального середовища. Також культурний потенціал може включати в себе такі аспекти, як: культурні символи, історичні референси, культурні цінності та літературні посилення. Все це допомагає краще розуміти, використовувати та сприймати всі нюанси та особливості в мовленні.

ВИСНОВКИ

Нами була проведена робота над темою “Конотативна лексика чеської мови (на основі словників)” Мету, яку було зазначено на початку курсової роботи, було виконано. Можемо зробити такі висновки. По-перше, у дослідженні стилістичної функції конотативної лексики в чеській мові було встановлено, що вона використовується для створення певного емоційного та естетичного впливу на аудиторію. По-друге, соціокультурні та історичні фактори мають суттєвий вплив на вживання конотативної лексики в чеській мові. Вони формують специфічні асоціації, символи та культурні стереотипи, які відображаються у конотаціях слів. Аналіз проблематики вказує на необхідність уважного використання та контекстуалізації слів з конотаціями, оскільки вони можуть мати різні сприйняття залежно від ситуації та сприймача.

По-третє, дослідження теми конотації та денотації в мовознавстві розкриває, що слова несуть не лише пряме значення, але й додаткові емоційні, оцінювальні або культурні відтінки. Лексична конотація, зокрема в чеській мові, відображає цю багатогранність, асоціації та культурний потенціал мови. Ця конотація може мати позитивне, негативне та нейтральне забарвлення, що також впливає на комунікацію сприйняття оточуючих.

Подані в нашій роботі дослідження конотації вказують, що подальше вивчення конотації може бути корисними для вивчення чеської мови, а також для розуміння особливостей культурної та мовної ідентичності чеського народу. Також це дослідження може мати практичне застосування в перекладацькій та мовній сферах, де важливо враховувати конотативні значення слів для точного передавання інформації та емоцій.

Анотація.

Topic: The Role of Connotation in Linguistics and the Cultural Significance of Czech Lexical Connotations. The subject of research of this term paper is connotative vocabulary in linguistics. The purpose of the work is to study the peculiarities of the use of words with connotative meanings in the Czech language.

This article explores the lexical connotations in the Czech language, highlighting their ability to convey additional emotional or evaluative meanings that amplify or diminish the words' primary denotative meaning. Understanding and utilizing connotative vocabulary facilitate the expression of linguistic nuances and cultural subtleties. In Czech, words in positive, negative, and neutral connotations can carry emotional, evaluative, or objective shades depending on context and usage. The cultural potential of Czech connotative lexicon is reflected through associations, meanings, and nuances connected to Czech culture, history, and social environment. This study contributes to a deeper understanding of the role of connotations in language usage and cultural expression in the Czech language.

Keywords: lexical connotation, emotional or evaluative meanings, expression.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- 1.Апресян Ю.Д. “Конотації як частина прагматики слова”
- 2.Конотація як лінгвістичне явище: дефініція, типологія, властивості та структура Ю. О. Зайченко.
- 3.”Лексико-семантична категорія конотації у проєкції на прислівникові слова” Мироненко О.В. (2016 р.)
- 4.”Історія розвитку поняття конотації” Вікторія Канна.
- 5.”Словник української мови” Білодід І. К (1980 р.)3.”Лексико-семантична категорія конотації у проєкції на прислівникові слова” Мироненко О.В. (2016 р.)
- 5.”Словник української мови” Білодід І. К (1980 р.)
- 6.Стадній А. С. Взаємозв'язок конотативного і денотативного компонентів у лексичному значенні дієслів
- 7.Стадній А. С. Дієслівна конотація як наслідок емотивного сприйняття.